

Białystok, 11... maja 2015 r.

MKZ.4125.58.2015

Agnieszka Korytkowska – Mazur
Dyrektor Teatru Dramatycznego
im. Aleksandra Węgierki
w Białymstoku

TEATR DRAMATYCZNY im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku	
Wpłynęło dnia	11.05.2015 r.
Nr pisma	82
Zal.	P

W odpowiedzi na wniosek z 11 marca 2015 r. znak 68/1025, w sprawie wydania zaleceń konserwatorskich w związku z planowanym remontem i przebudową wnętrza budynku Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku, uzupełniony wnioskiem z 6 maja 2015 r. znak 122/2015 o ekspertyzę techniczną stanu ochrony przeciwpożarowej, na podstawie przepisów art. 27 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz. 1568 ze zm.), przedkładam poniższe zalecenia konserwatorskie.

Zalecenia opracowano w oparciu o następujące materiały:

- 1) *Teatr (d. Dom Ludowy im. Józefa Piłsudskiego)*, karta ewidencyjna, oprac. Adam Dolistowski, październik 1977, WUOZ Białystok, nr inw. 0378,
- 2) *Dom Ludowy im. Józefa Piłsudskiego, obecnie Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgierki*, karta ewidencyjna, oprac. Zofia Cybulko, 2001, WUOZ Białystok, nr inw. 3268,
- 3) Elżbieta Kozłowska – Świątkowska, *Cały świat gra komedię*, Białystok 1995,
- 4) Stanisław Stolarczyk. *W służbie sztuki*, katalog wystawy, Galeria im. Słędzińskich, Białystok 2013,
- 5) Projekty aranżacji hallu Teatru Miejskiego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Białymstoku, autorstwa Stanisław Stolarczyka, 1938 i 1948 r., ze zb. Galerii im. Słędzińskich w Białymstoku,
- 6) *Wnioski i zalecenia dotyczące kierunków działań programowo – funkcjonalnych i technicznych związanych z przyszłą przebudową i modernizacją Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku*, opr. RESTUDIO Sp. z o.o., Gdańsk, grudzień 2014 r.
- 7) Wyciąg z ekspertyzy technicznej stanu ochrony przeciwpożarowej budynku Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku przy ul. Elektrycznej 12, opr. mgr inż. Jerzy Jakimczuk, Białystok 7 maja 2015 r.
- 8) oględziny gmachu Teatru Dramatycznego w dniu 14 kwietnia 2015 r.

1. Uwarunkowania konserwatorskie:

Budynek Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki przy ul. Elektrycznej 12 w Białymstoku, wpisany jest do rejestru zabytków województwa podlaskiego decyzją znak WKZ-5340/12/77 z dnia 14 kwietnia 1977 r. pod nr.rejestru A-330. Ponadto, zabytek zlokalizowany jest na

obszarze części miasta Białegostoku wpisanej do rejestru zabytków decyzją z dnia 1 września 1977 r. pod nr rej. A-286 oraz na terenie Parku Starego im. Księcia J. Poniatowskiego, wpisanego do rejestru decyzją z 15 grudnia 1978 r. pod nr rej. A-133, a także podlega ochronie konserwatorskiej na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części doliny rzeki Białej w Białymstoku (odcinek od ronda im. A.P. Lussy do ul. Piastowskiej), przyjętego uchwałą Nr LII/661/10 Rady Miejskiej Białegostoku z dnia 22 lutego 2010 r.

Zgodnie z ustaleniami ww. planu, w odniesieniu do budynku ustala się zachowanie wysokości budynku, typu dachu i nachylenia połaci dachowych, stosowanie rozwiązań materiałowych i kolorystyki w nawiązaniu do stanu oryginalnego, zachowanie gabarytów budynku, proporcji, formy i rozmieszczenia otworów okiennych i drzwiowych oraz ich podziałów, zachowanie rozrzeźbienia elewacji, gzymsów i detali architektonicznych. Ponadto, dopuszcza się przebudowę i remonty oraz zmianę sposobu użytkowania na funkcje dopuszczone w ustaleniach szczegółowych, a także zakazuje się nadbudowy.

2. Ocena wartości zabytkowych:

Budowę gmachu na terenie Parku Starego rozpoczęto z inicjatywy Mariana Zyndrama-Kościalkowskiego, wojewody białostockiego, późniejszego ministra i premiera w rządzie Rzeczypospolitej Polskiej. Projekt sporządził warszawski architekt Jarosław Girin. Budowę realizowało w latach 1933–1938 białostockie przedsiębiorstwo budowlane „Mur” Józefa Zaczniuka, pod kierownictwem innego warszawskiego architekta Józefa Seredyńskiego, przy dużym zaangażowaniu prezydenta miasta Seweryna Nowakowskiego. Pierwotnie projekt przewidywał budowę Domu Ludowego im. Marszałka Józefa Piłsudskiego z biblioteką, czytelnią, salą teatralną i pokojami dla organizacji oświatowych. W trakcie budowy zmieniono przeznaczenie budynku wyłącznie na teatr. Konsekwencją prac budowlanych były również zmiany w układzie zieleni parku. Pierwotną krajobrazową kompozycję przecięła szeroka aleja obsadzona topolowymi szpalerami, prowadząca na prostokątny plac przed fasadą teatru, za sadzawką na osi wejścia głównego. Dekorację wnętrza teatru wykonano przy współpracy artysty malarza Stanisława Stolarczyka. W czasie działań wojennych, wskutek wybuchu pocisku, zostały zniszczone pomieszczenia garderoby oraz maszynieria wraz z obrotową sceną sprowadzoną przed wojną ze Szwecji. Po niezbędnych pracach budynek został ponownie oddany do użytku w roku 1948. W latach 1987–1989 gmach rozbudowano, zniekształcając tym samym jego pierwotną koncepcję architektoniczną, zaś w ostatnich latach wykonano termomodernizację elewacji, podczas której w prostokątnych wnękach fasady zostały odkryte przedwojenne sgraffita z wizerunkami muz, prawdopodobnie autorstwa znanego białostockiego artysty lalkarza Piotra Sawickiego.

Budynek Teatru Dramatycznego w Białymstoku jest wybitnym dziełem architektury z okresu międzywojennego, wykorzystującym najlepsze, nowatorskie osiągnięcia techniki budowlanej oraz modernistycznej myśli architektonicznej.

3. Zalecenia konserwatorskie:

Mając na uwadze wysokie wartości architektoniczne zabytku należy dążyć do maksymalnego poszanowania jego pierwotnej architektury tj. gabarytów budynku, proporcji, formy i rozmieszczenia otworów okiennych i drzwiowych oraz ich podziałów, rozrzeźbienia elewacji, gzymsów i detali architektonicznych, a także oryginalnych elementów jego wyposażenia, jak klatki schodowe z lastrykowymi biegami i rurowymi balustradami, lastrykowe posadzki w hallu budynku, stolarka drzwiowa z mosiężnymi pochwytami, czy detal architektoniczny w postaci gzymsów, lizen, czy plafonów itp.

Zasadniczo, w przypadku modernizacji należy spełnić warunki wynikające z obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, przy czym ewentualna rozbudowa teatru od strony elewacji zachodniej jest dopuszczalna w punktu widzenia konserwatorskiego. Powinna ona przyjąć formę dwukondygnacyjnej bryły, której architektura nie może stanowić konkurencji dla pierwotnego wystroju teatru. Należy rozważyć możliwość ujednolicenia elewacji nowo projektowanej i elewacji części dobudowanej w latach 80. XX w., tak by stanowiły jednolite tło podporządkowane zabytkowej bryle teatru. W związku z powyższym, dopuszcza się możliwość rozbiórki ww. dobudówki i zastąpienia jej bryłą o nowym wyrazie architektonicznym. W przypadku jej pozostawienia pozostawia się projektantom pełną dowolność w kształtowaniu wnętrza.

Należy zachować kompozycję architektoniczną „komina” sceny z pionowym podziałem lizen i zróżnicowaną fakturą wypraw tynkarskich. Jednocześnie, zaleca się usunięcie kanałów wentylacyjnych znajdujących się na dachu budynku od strony ul. Elektrycznej.

W przypadku prac budowlanych przy elewacjach bocznych pierwotnej bryły teatru należy zachować artykulację elewacji, rysunek stolarki okiennej i drzwiowej, przy czym zaleca się odtworzenie wnęk międzyokiennych, podkreślających niegdyś linię pasów okiennych. Dopuszcza się wymianę stolarki okiennej na nową drewnianą bądź metalową np. aluminiową. W przypadku przeszkleń flankujących fasadę klatek schodowych należy dążyć do przywrócenia pierwotnych podziałów zaproponowanych w projekcie Jarosława Girina z lat 30. XX w. tj. zastosowanie konstrukcji okien i przeźroczy w ciemnych kolorach (np. grafit lub czern). Ponadto, istnieje możliwość wprowadzenia ruchomych skrzydeł okiennych, w celu zapewnienia w klatkach schodowych odpowiednich warunków p.poż.

We wnętrzu budynku należy utrzymać jego układ przestrzenno – funkcjonalny, zwłaszcza na poziomie I i II kondygnacji budynku, przy czym dopuszcza się usunięcie wtórnie wprowadzonych ścian działowych, jak również odtworzenie elementów architektonicznych, zgodnie z zachowanym projektem powojennej odbudowy i archiwalną ikonografią (m.in. kasy teatralnej w hallu, której rzut poziomy był wyznaczony przez kompozycję zachowanej posadzki lastrykowej).

Możliwe są wszelkie prace modernizacyjne, dzięki którym zostanie poprawiony stan techniczny i estetyczny budynku oraz bezpieczeństwo przeciwpożarowe (np. wprowadzenie kaset z kurtynami p.poż. itp.), jak również wprowadzenie urządzeń technicznych niezbędnych z punktu widzenia techniki scenicznej. Jednakże nie mogą one naruszyć oryginalnych elementów wyposażenia. Tam, gdzie zachodzi konflikt pomiędzy nowymi potrzebami a zaleceniami konserwatorskimi, należy

dążyć do uzyskania odstępstwa od obowiązujących przepisów technicznych. Dopuszcza się przebudowę widowni z demontażem istniejących foteli.

Na prowadzenie powyższych prac, należy uzyskać pozwolenie Miejskiego Konserwatora Zabytków, które zostanie wydane w oparciu o projekt budowlany, po złożeniu stosownego wniosku.

Zaproponowane w *Wyciągu z ekspertyzy technicznej stanu ochrony przeciwpożarowej* rozwiązania zastępcze i zamiennie są do przyjęcia z punktu widzenia konserwatorskiego.

MKZ - a/a

MIEJSKI KONSERWATOR
ZABYTKÓW

Dariusz Stankiewicz